

Høringsinnspill

Til: Utenrikskomiteen

Fra: Norsk Folkehjelp

30. januar 2019

Regjeringens utredning om Traktaten om forbud mot kjernevåpen

Norsk Folkehjelp mener at regjeringens utredning om Traktaten om forbud mot kjernevåpen (Forbudstraktaten) er svak og misvisende. Den framsetter en rekke myter om Forbudstraktaten, uten å begrunne dem. Disse mytene er del av en bevisst desinformasjonskampanje fra noen atomvåpenstaters side for å beholde atomvåpen som legitime og lovlige våpen, som de kan fortsette å utvikle, lagre, utplassere, teste og eventuelt bruke.

I et nylig intervju med European Leadership Network framsetter Hans Blix et viktig perspektiv, som også den norske regjeringens utredning bør sees i lys av:

“I think that the non-proliferation effort that started with Kennedy and the Soviets has been a success. We do not have dozens of nuclear weapon states. We have nine. And we don't really see anyone around the corner at present. There has been success on that score but the Non-Proliferation Treaty has been a total failure on Article 6, where nuclear weapons states committed themselves to work toward and negotiate nuclear disarmament. These states talk about the step-by-step approach as being the only way forward. Well, we have the step-by-step process but it's heading backwards. For instance, look at the Ban Treaty. I think the reaction of NATO countries, in particular the United States, has been excessive; the technical objections they raise are strained. The real objection is that the Treaty bans the production, use, and handling of nuclear weapons without exception. The nuclear weapons states are attached to the Non-Proliferation Treaty because it legitimises the possession of their nuclear weapons. I am not saying that it is not valuable to commit States to non-proliferation. But the absolutism, the toleration, the legitimatisation of nuclear weapons [that they believe NPT provides] is of value to them. It is desirable that we continue to delegitimise nuclear weapons. Even with the present possessors of weapons we need to maintain they are illegitimate and cannot be used.”¹

Norge er ett av et lite mindretall av land i verden som eksplisitt baserer sin sikkerhet på at atomvåpen fortsatt skal være legitime våpen som besittes og potensielt brukes. Norge bærer derfor en del av ansvaret for at atomvåpenrisikoen i dag er større enn under den kalde krigen. Å fortsette å satse på kjernefysisk avskrekking er aktivt å velge enorm, permanent usikkerhet. Før eller senere vil det føre til atomkrig. Akkurat som Norge ikke kan fortsette å styre rett mot stupet i klimapolitikken, kan vi ikke gjøre det i spørsmålet om atomvåpen. Storting og Regjering må erkjenne at Norge er en del av problemet.

¹ <https://www.europeanleadershipnetwork.org/commentary/interview-with-dr-hans-blix/>

Som et utslag av overreaksjonen fra NATO-land som Blix påpeker, ser vi at Regjeringens utredning inneholder flere faktiske feil og feiltolkninger. Norsk Folkehjelp vil her trekke fram kun to av dem; 1) påstanden om at Forbudstraktaten vil innebære ensidig nedrustning, og 2) påstanden om at Forbudstraktaten har svake verifiseringsordninger som innebærer et tilbakeskritt fra NPT. Stortinget bør organisere en høring eller be om en ny utredning på disse områdene spesielt.

Videre vil Norsk Folkehjelp oppfordre Stortinget til å nå endelig gjøre det klart at det ikke deler Regjeringens tolkning av atomforliket fra 26. april 2016. Regjeringen har ved flere ganger uttalt, og gjentar i utredningen, at det vil være i strid med Stortingsvedtaket å slutte seg til Forbudstraktaten, fordi «et rettslig bindende instrument skal komme som et resultat av en balansert, gjensidig, irreversibel og verifiserbar avskaffelse av atomvåpen, og ikke omvendt.» (s. 185.). Norsk Folkehjelp tror ikke at flertallets intensjon med atomforliket var å beslutte at det ikke skulle arbeides med et rettslig bindende rammeverk før etter at atomvåpen er avskaffet. Da har flertallet i så fall sendt oppdraget til framtidige generasjoner.

Det er imidlertid positivt at utredningen klart sier at:

- 1) NATO-medlemskapet rettslig sett ikke er til hinder for at Norge kan slutte seg til Forbudsavtalen.
- 2) Det ikke er «holdepunkter for å fastslå at Forbudstraktaten folkerettslig strider mot NPTs bestemmelser om nedrustning», og at Forbudstraktaten samlet sett synes «å være i tråd med, og understøtte» NPTs kontrollmekanismer.

Også utenriksminister Ine Marie Eriksen Søreide understreket i Stortingets spørretime 14. november 2018 at det ikke er juridiske grunner til at Norge ikke vil slutte seg til Forbudstraktaten, kun politiske. Dette er et klart framskritt i forhold til den tidligere retorikken fra Regjeringen vedrørende Forbudstraktaten. Det er et godt utgangspunkt, som heretter må ligge til grunn for Norges videre utforming av politikk vedrørende Forbudstraktaten.

Stortinget bør gjøre det klart at det forventer mer grundig og etterrettelig arbeid på et så alvorlig tema som atomvåpenrelatert risiko og FNs arbeid for å hindre en katastrofe. Som allerede nevnt bør Stortinget sikre høringer og/eller nye utredninger for å skaffe seg mer balansert og omtattende informasjon.

Til sist bør Stortinget understreke at om Norge på grunn av politiske årsaker ikke kan slutte seg til Forbudstraktaten nå, så bør følgende punkter legges til grunn i norsk atomvåpenpolitikk:

- Det må være et langsiktig mål at alle stater slutter seg til Forbudsavtalen, og derfor også for Norge.
- Norge må fortsette å analysere innholdet i Forbudstraktaten og aktivt følge med på hvordan den universaliseres og iverksettes.
- I påvente av vår tilslutning til Forbudstraktaten må Norge slutte å motarbeide den, men snarere ønske den velkommen og delta som observatør på statspartsmøtene.
- Norge må arbeide innenfor NATOs ramme for at vi som lojal alliert i framtiden skal kunne utelukke muligheten for at atomvåpen trues med eller brukes på våre vegne, slik at de nødvendige betingelser kommer på plass for at vi skal kunne slutte oss til forbudet.

- Norge må øke sin innsats for kjernefysisk nedrustning og kunnskapsbygging rundt risikoen med kjernefysisk avskrekking samt atomvåpens humanitære, utviklingsmessige, helsemessige og miljømessige konsekvenser.